
ГЛАВА 16 – МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

ИСТОРИЯ И ПРИНЦИПИ

Правното основание за провеждане на политиката на ЕС за предприятията се съдържа в чл. 157 от Договора за създаване на Европейската общност, съгласно който:

“Общността и страните-членки ще осигурят създаването на условия, необходими за конкурентноспособността на индустрията на Общността.

За тази цел, в съответствие със системата за отворени и конкурентноспособни пазари, техните действия ще бъдат насочени към:

- ускоряване приспособяването на индустрията към структурни промени;
- насърчаване създаването на среда, благоприятна за стопанската инициатива и за развитието на предприятията в цялата Общност, в частност на малките и средните предприятия;
- насърчаване създаването на среда, благоприятна за кооперирането между предприятията;
- създаване на условия за по-добро използване на потенциала за развитие на индустрията, заложен в политиките за иновации, изследвания и технологично развитие”.

Политиката на ЕС за малки и средни предприятия бележи своето начало от 1983 г., когато бе приета първата програма на Общността за тези предприятия. Втора такава програма бе одобрена през 1987 г. През 1994 г. по инициатива на Европейската комисия бе приета интегрирана програма за малките и средните предприятия и занаятите, с която бе положено началото в изграждането на цялостна рамка на предприеманите действия, от една страна - за всички действия на страните-членки и на Общността, а от друга страна - на всички действия на Общността, независимо дали те са в рамките на политиката на ЕС за предприятията или в рамките на други политики. Третата многогодишна програма на ЕС за малки и средни предприятия започна през 1997 г. и приключи през 2000 г., а през декември 2000 г. Съветът на министрите на ЕС прие нова Многогодишна програма за предприятията и предприемачеството и в частност за малките и средните предприятия за периода 2001-2005 г.

Един от основните принципи на тази политика е правилото “мисли първо за малкия” (“Think small first”), което изразява разбирането, че изискванията, на които могат да отговарят малките и средните предприятия, могат да бъдат изпълнени и от големите, но обратното невинаги е вярно. Това правило трябва да бъде водещо както при създаването на закони и други нормативни актове на всички нива (на ниво ЕС и на ниво национално законодателство и местни разпоредби), така и при тяхното прилагане.

Малките и средните предприятия нямат възможностите, които имат големите (в повечето случаи те нямат счетоводни, юридически отдели, техният персонал е ограничен), което ги поставя в много по-затруднено положение и намалява тяхната конкурентноспособност, когато цялостната среда (законодателна, административна, данъчна) не е достатъчно благоприятна за развитието на предприемачеството.

Европейският съвет през март 2000 г. в Лисабон определи за следващите десет години стратегическата цел за ЕС: “Да стане най-конкурентноспособната и динамична икономика в света, основана на знанието и способна на устойчив икономически растеж при осигуряване на повече и по-добри работни места и по-голямо социално единство.”

Така определената цел даде нов импулс за развитието на политиката на ЕС за предприятията. Тази политика е насочена към цялостната бизнессреда и има за цел да подпомогне растежа и развитието на всички предприятия, независимо от техния размер, правна форма или отрасъл. Политиката за предприятията на ЕС си поставя следните задачи:

- да изгради предприемаческа култура;
- да насърчи среда, подпомагаща иновациите;
- да осигури максималното използване възможностите на единния вътрешен пазар;
- да насърчи нови бизнес модели, отговарящи на предизвикателствата на "електронната икономика".

- Повече от 99% от 18-те милиона предприятия в ЕС в неселскостопанския сектор са малки и средни. Те осигуряват 66% от заетостта в ЕС и създават 55% от общия стокообмен. Общопризнато е значението на малките и средните предприятия за конкурентноспособността на икономиката на ЕС, за нейния потенциал за развитие, иновации и създаване на нови работни места.

ПОДГОТОВКА ЗА ЧЛЕНСТВО

Ето защо политиката на ЕС за предприятията е фокусирана в голяма степен върху малките и средните предприятия. Нещо повече, значението на малките и средните предприятия във все по-голяма степен се отчита при формулирането и провеждането на различните политики на ЕС - Структурните фондове (над 18% от бюджета на фондовете е бил разпределен между повече от 800 000 малки и средни предприятия (МСП) за периода 1994-1996 г.), Програмите за изследвания и техническо развитие (в Четвъртата рамкова програма МСП са участвали в 28.5% от проектите и са получили повече от 20% от целия ѝ бюджет), Професионалното обучение (Европейски социален фонд и програмата "Леонардо да Винчи"), международно коопериране (програма JOP). Фокусът на политиката на ЕС за МСП се изгражда постепенно през годините, като неговата насоченост е както към подобряване на бизнессредата, така и към подкрепата на тези предприятия чрез различни финансови инструменти и програми. Подобряването на бизнессредата включва подобряване както на административната, така и на законодателната, данъчната, финансовата и социалната среда. Основният инструмент на ЕС в тази област е Планът за действие на BEST (BEST – Business Environment Simplification Task Force – Работна група за подобряване на бизнессредата). Програмите и финансовите инструменти за подпомагане на МСП могат да имат формата на пряка или косвена помощ. Те са насочени преди всичко към подобряване достъпа на МСП по отношение финансирането и кредитирането (заеми, гаранции и рисков капитал), към регионална помощ, подпомагане кооперирането между предприятия и изследванията и професионалното обучение. Действащите в момента достижения на правото по тази глава обхващат полето на политиката за предприятията, туризма и социалната икономика и се състоят основно от решения, определящи консултативни процедури и програми на Общността, или от препоръки. Те не изискват транспониране в националния законов ред на страните-кандидатки, нито пък мерки за прилагане и въвеждане в действие. Единственото изключение е Директивата за туристическата статистика (95/57/ЕО).

За разлика от други глави, включени в преговорния процес между България и ЕС, препоръчителните актове на ЕС имат особено значение в рамките на глава 16 "Малки и средни предприятия". Казаното се отнася преди всичко за Препоръката на Европейската комисия от 3 април 1996 година относно дефиницията на малки и средни предприятия (96/280/ЕС).

Единно определение за "малки и средни предприятия" се въвежда в ЕС през 1996 г. именно с посочената Препоръка на Европейската комисия. Въвеждането на единна дефиниция (определение) бе наложено от обстоятелството, че до 1996 г. различни програми на ЕС, национални програми на страните-членки, включително при отпускане от страна на последните на държавни помощи, а така също и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) прилагаха до 1996 г. различни критерии при определяне на малките и средни предприятия и, следователно, не бяха налице достатъчна съгласуваност и последователност при провеждането на политиката за малки и средни предприятия на национално ниво и на ниво ЕС.

Приетата през 1996 г. дефиниция е възприета понастоящем във всички актове на ЕС, които касаят малките и средните предприятия, и се прилага във всички програми на ЕС. Тя е задължителна и следва да се прилага във всички национални програми на страните-членки, а така също и на ЕИБ и ЕИФ.

Дефиниция на ЕС за малки и средни предприятия

Критерий

Микро предприятие

малко

средно

Численост на персонала

< 10

< 50

< 250

Годишен оборот или общобалансово число

< 7 милиона евро

< 5 милиона евро

< 40 милиона евро

< 27 милиона евро

независимост

Не повече от 25% от капитала или от правото на глас може да се притежава от едно или повече предприятия, които не са малки и ли средни

Важна част от *acquis communautaire* по глава 16 "Малки и средни предприятия" представлява Европейската харта за малки предприятия, приета от Европейския съвет във Фейра през юни 2000 г. Набелязаните насоки за действие, възприети в Хартата, са включени от Европейската комисия в Многогодишната програма за предприятия и предприемачеството (2001-2005). Тези насоки на действие са следните: предприемачески дух: образование и обучение; по-бързо и по-лесно започване на бизнес; по-добра законодателна и административна среда за бизнеса; предприемачески умения; осигуряване на достъп до административните услуги чрез Интернет; използване на всички възможности, предоставяни от единния пазар; данъчни и финансови въпроси; укрепване на технологичния капацитет на малките предприятия; успешни модели за осъществяване на електронен бизнес; по-добро представяне интересите на МСП на национално ниво и на ниво ЕС.

Страните-кандидатки подкрепиха тази харта на срещата в Мариборг (Словения) през април 2002 г. В изпълнение на поетите преговорни ангажименти на 16 август 2002 г. Република България подписа Меморандум за разбирателство между Европейската общност и нейните страни-членки за участието на българската държава в Многогодишната програма на Европейската общност за развитие на предприятия и предприемачеството и в частност на МСП за периода 2001-2005 г. Със

закон Народното събрание ратифицира меморандума и от 10.12.2002 г. България участва в програмата. С РМС № 185/2002 г. АМСП е определена за национален координатор по програмата. Основните цели на Многогодишната програма включват: повишаване растежа и конкурентоспособността на бизнеса в глобализираната икономика, основаваща се на знанието; насърчаване на предприемачеството; опростяване и подобряване на административната и нормативната среда за бизнеса, а така също за научните изследвания, иновациите и създаването на нови предприятия; подобряване финансовите условия за бизнеса, особено за малките и средните предприятия; осигуряване на по-добър достъп на бизнеса до услугите, програмите и мрежите на ЕС и подобряване на координацията им.

Акцент на първите три цели е подпомагането на политиката за развитие на предприятията както на ниво ЕС, така и на ниво страни-членки. Голяма част от проектите са насочени към изследване, сравнение и анализ на условията за бизнес и националните практики за тяхното подобряване в страните-членки. Обект на изследванията в проектите са: подкрепата на страните-членки за навлизането на МСП в електронния бизнес, за по-широкото използване на информационните технологии от МСП, за участието на МСП в изготвянето на европейските стандарти; политиките за насочване на студентите към технологични специалности; условията за трансфер на бизнес, влизане и излизане от пазара; обучението в предприемачество; достъпа до обществени поръчки и др.

За подобряване на финансовите условия за бизнеса са създадени различни финансови инструменти, насочени към финансови посредници – банки, гаранционни фондове, фондове за рисков капитал и за зараждащи се предприятия, както и инкубатори, чиято дейност е свързана с малките и средните предприятия. Те предоставят допълнителни гаранции на съществуващи вече европейски гаранционни схеми за заеми на малки предприятия, подпомагат част от оперативните разходи на стартиращи капиталови фондове, инвестиращи в предприятия, които са малки, иновативни, с потенциал за растеж или създават работни места и др. Финансовите инструменти на Многогодишната програма са администрирани от Европейския инвестиционен фонд, към който трябва да се обръщат финансовите посредници за подкрепа.

Въвеждането на принципите на ЕС по провеждане на политиката към МСП изисква създаване на обща благоприятна нормативна, финансова и административна среда за тези предприятия.

Българската държава се ангажира с прилагането на принципите на политиката на ЕС в областта на МСП чрез:

1. Закона за малките и средните предприятия. Законът е приет през 1999 г. и урежда обществените отношения, свързани с провеждането на държавната политика по насърчаване създаването и развитието на МСП, включително като въвежда определение за МСП. Българското определение за МСП е в съответствие с критериите на определението в ЕС, с по-ниски прагови стойности; Националната стратегия за насърчаване развитието на МСП. С приемането през април 2002 г. на Национална стратегия за насърчаване развитието на МСП българското правителство декларира, че поставя като свой основен приоритет подкрепата на МСП. Основната цел на Националната стратегия е създаването на благоприятна среда и условия за развитието на конкурентноспособен сектор на МСП, които ще ускорят икономическия растеж на страната.

С цел подобряване на нормативната и административна среда за бизнеса, Междуведомствена работна група извърши преглед на съществуващите лицензионни, разрешителни и регистрационни режими и предложи тяхното оптимизиране. Препоръките на тази работна група бяха одобрени от Министерски съвет с Решение № 392/07.06.2002 г. и понастоящем е в ход тяхното изпълнение от

министерствата.

Междуведомствената работна група предложи също така създаването на публичен регистър на режимите, който да може да бъде достъпен чрез Интернет, на базата на Регистъра на административните структури и на актовете на органите на изпълнителната власт. Предложението бе одобрено от Министерския съвет и понастоящем публичният регистър на режимите е достъпен чрез Интернет (www1.government.bg/raz).

Агенцията за малки и средни предприятия (АМСП) създаде, в рамките на проект, подпомаган от британското Министерство за международно развитие (DFID), информационен продукт "Информационно гише на предприемача". Пилотни информационни гишета за предприемача бяха създадени в общините Видин и Пазарджик. Интересът от страна на общините към продукта е голям - понастоящем АМСП е сключила споразумения с над 40 общини за изграждане на информационно гише на предприемача. В гишетата предприемачите могат да получат на едно място подробна информация "стъпка по стъпка" за регистрирането на фирма (включ. регистрация по БУЛСТАТ, данъчна регистрация и регистрация в НОИ), за въвеждането в експлоатация на стопански обект и за някои лицензионни и регистрационни режими, администрирани от общините.

В съответствие с приетата през ноември 2000 г. Стратегия за подобряване на производствената сфера, представляваща неразделна част от Националния план за икономическо развитие на страната през 2000-2006 г., в процес на изпълнение са проекти за въвеждане на системи за управление на качеството, изграждане на бизнес-инкубатори в райони в индустриален упадък, консултиране и финансово подпомагане за технологично обновяване на малките и средните предприятия, изграждане на високотехнологични бизнес-инкубатори и развитие на обектите на културния туризъм. Всички проекти се осъществяват със съфинансиране от програма ФАР.

Важно значение за повишаване конкурентоспособността на българските предприемачи имат възможностите, които предоставя участието на страната в Шестата рамкова програма на ЕС за изследвания 2002-2006 г. и технологично развитие и Програма «Леонардо да Винчи».

Основни цели на Шестата рамкова програма са увеличаване на инвестициите (частни и обществени), развитие на човешкия потенциал, насърчаване на иновациите и изследователската дейност. Отделя се голямо внимание на участието на МСП, тъй като те играят решаваща роля за европейската конкурентоспособност и създаване на работни места. Тя се отличава с по-голямата гъвкавост и възможности за участие на МСП в нея в сравнение с Петата рамкова програма. МСП имат възможност да участват в седемте приоритетни тематични области на програмата. Основните начини за участие в тези тематични области е включване на МСП във: интегрирани проекти; мрежи по компетентност; целево ориентирани изследователски проекти. Общият бюджет за този тип проекти в ЕС е 11285 млн. евро, като 15% от тях, (т. е. 1700 млн. евро) са предназначени за МСП. Интегрираните проекти са нов инструмент на рамковата програма, но те се явяват основен начин за участие на МСП в седемте приоритетни направления, посочени по-горе. В тях МСП могат да участват като: индивидуални участници; като членове на участващи групи от МСП; като подизпълнители.

"Леонардо да Винчи" е програма за осъществяване политиката на Европейския съюз (ЕС) в областта на професионалното обучение. В България тя стартира през 1998 г. с подготвителни мерки за присъединяване към програмата, а от май 1999 г. страната е неин пълноправен член. България беше официално приета за член на програмата с Решение №3 на Съвета за асоцииране относно участието на България в програмите на ЕС за обучение и образование, в сила от август 2000 г. Програма "Леонардо да Винчи" поддържа и осъществява политиката за професионално обучение.

Програмата подкрепя и съвместни дейности с други програми на ЕС, особено с програмите "Сократ" и "Младеж". Проектите, получили подкрепа от програма "Леонардо да Винчи", се базират на транснационално сътрудничество, изградено от участници на всички нива в професионалното обучение с цел да се ускорят иновациите и да се подобри качеството на обучение, мобилността на ученици, студенти, работници, мениджъри на човешки ресурси и инструктори.

ПРЕГОВОРИТЕ ЗА ЧЛЕНСТВО

Глава 16 беше затворена с десетте страни-кандидатки, които приключиха преговорите за присъединяване в Копенхаген на 13 декември 2002 г. Тя беше временно затворена с България и Румъния.

България

- Главата отворена: май 2000 г
- Състояние: временно затворена през май 2000 г
- Преходни периоди: няма

Кипър

- Главата отворена: октомври 1998 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 1998 г)
- Преходни периоди: няма

Република Чехия

- Главата отворена: октомври 1998 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 1998 г)
- Преходни периоди: няма

Естония

- Главата отворена: октомври 1998 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 1998 г)
- Преходни периоди: няма

Унгария

- Главата отворена: октомври 1998 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 1998 г)
- Преходни периоди: няма

Латвия

- Главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през май 2000 г)
- Преходни периоди: няма

Литва

- Главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през май 20 г)
- Преходни периоди: няма

Малта

- Главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през май 2000 г)
- Преходни периоди: няма

Полша

- Главата отворена: октомври 1998 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 1998 г)

- Преходни периоди: няма

Румъния

- Главата отворена: май 2000 г
- Състояние: временно затворена през май 2000 г
- Преходни периоди: няма

Словакия

- Главата отворена: май 2000 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през май 2000 г)
- Преходни периоди: няма

Словения

- Главата отворена: октомври 1998 г
- Състояние: затворена декември 2002 г (временно затворена през ноември 1998 г)
- Преходни периоди: няма

Index

Chapter 1 : Обща информация	р. 1
Chapter 2 : Преговори за членство	р. 8
Съдържание	р. 10